

Kraftwerks Kinder

Kraftwerk, foto uit 1977 of 1978, gemaakt op het station van Düsseldorf.

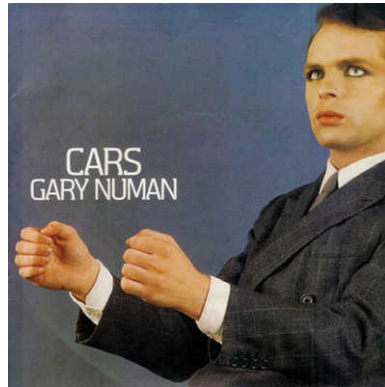
Synthpop: het gebruik van de synthesizer kreeg al direct veel navolging. Visage voor The Blitz Club.

Depeche Mode.

Maid of Orleans van Orchestral Manoeuvres in the Dark.

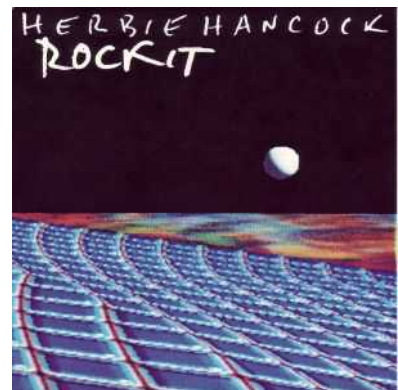
Cars van Gary Numan.

Hiphop/electro: het nummer Planet Rock leunde zwaar op Kraftwerk en beïnvloedde op zijn beurt weer de hiphop die erop volgde, zoals van Grandmaster Flash en zelfs jazzpianist Herbie Hancock.

De poster van breakdance-film 'Breakin'.

L-R: Saunderson, May and Atkins

Kevin Saunderson, Derrick May en Juan Atkins, de aartsvaders van de Detroit techno.

De band Devo nam de uniforme aankleding over (onder).

De hoes van het album Computer World van Kraftwerk, uit 1981.

Foto EPA

Kraftwerk heeft Paradiso een week afgehuurd voor de opvoering van zijn gesamtwerke. Kunnen we mooi nog eens horen hoe radicaal vernieuwend de Duitsers altijd zijn geweest. V laat alvast de enorme invloed van de band zien.

PABLO CABENDA

Door Pablo Cabenda

Alsof het symfonieën zijn, die niet anders kunnen worden ervaren dan in hun coherente totaliteit. Kraftwerk, poppioniers met een elektronicafetisj, speelt zijn acht historische studio-albums in hun geheel, acht avonden lang voor een uitverkocht Paradiso.

En vooruit: als je je repertoire, dat teruggrijpt tot 1974, integraal kunt spelen voor een uitverkocht huis, dan zijn het daarmee misschien nog geen symfonieën, maar wel popklassiekers. En daar zijn meer redenen voor.

Als radicale poptechnenuten voorzagen de Mensch-Maschinen uit Düsseldorf hun volledige instrumentarium al in 1974 van een stekker. Ze deden definitief afstand van het conventionele, organische popgeluid van bas, gitaar en drums, want er school muziek in

transistors, melodieën in elektronische circuits. Lang voordat muziek maken met laptops normaal werd, had de band de hegemonie van elektronica met (analoge) synthesizers zo ver doorgevoerd, dat alle menselijke sentimentaliteit als vervuiling uit de muziek werd gebannen. Vocoders of computersoftware vervormde de zangstemmen en de bandleden traden consequent op in uniforme kledij.

Kraftwerk kreeg navolging. De discipelen schiepen en passant hele nieuwe genres. De synthpop van de jaren tachtig, electro, dance en met name Detroit techno en zelfs hiphop; allemaal zijn ze schatplichtig aan Kraftwerk. Zozeer zelfs, dat het Britse muziekblad NME in 2005 opmerkte dat het gepast zou zijn het roestvrijstalen referentiekader 'The Beatles & The Stones' te vervangen door 'The Beatles & Kraftwerk'. Maar in de tijd dat de muziek uitkwam, werd deze Vorsprung durch Technik door critici helemaal niet als zodanig onderkend.

In een uitgesproken anti-Duitse sfeer, waarbij Britse en Amerikaanse journalisten er niet voor terugdeinsden de Tweede Wereldoorlog erbij te halen, concludeerde het Britse muziekblad Melody Maker in 1974 in een recensie van het album Autobahn: 'Houd de robots uit de muziek'. Maar de massa lustte er wel pap. De baanbrekende plaat piekte op nummer 5 van de Amerikaanse Billboard Top 200.

Achteraf gezien is het misschien niet zo verwonderlijk dat Kraftwerk zoveel invloed had op de popmuziek. Nieuwe technologieën hebben altijd de voortgang in de kunst gedictieerd. Daarbij waren vorm en geluid van Kraftwerk weliswaar nieuw en rücksichtslos, de muzikale beleving was dat niet. Net zoals The Beach Boys -- de Teutoonse technenuten waren fans -- zongen over het genot van het surfen, hun alledaagse werkelijkheid, zo bezong Kraftwerk hoe zij zich konden verliezen in de zegeningen van hún cleane

Anonieme robot-esthetiek: Inspiratiebron waren de Britse kunstenaars Gilbert & George. ANP

Hoes van de Kraftwerk-single The Robots, uit 1987.

mechanische wereld. Er is weinig verschil tussen de fun in de Californische branding en het 'fahren, fahren, efahren auf der Autobahn'. Dat laatste klinkt trouwens net zo catchy als 'Ba-ba-ba-Barbara Ann'.

Kraftwerk is uitgesproken poppy en melodieus, op een haast naïeve manier. Het was het grote verschil met andere 'krautrockbands', Duitse experimentele rock- en elektronische bands uit de jaren zestig en zeventig. Kraftwerk was niet uitgesproken minimalistisch, psychedelisch of anderszins 'moeilijk', maar klonk als toegankelijke popmuziek. Zij het dat het popmuziek uit machines was. Het geluid is clean maar niet klinisch, schittert kristallijn maar is niet koud, prikkelt onderhuids en ontroert soms zelfs. Kraftwerk, waarvan sinds 2003 geen nieuw materiaal is verschenen, creëerde superieure, innovatieve popmuziek. En tja, wie innovatief en superieur is, krijgt navolging. Een overzicht.

'Here in my car I feel safest of all' - synthpop

Punk liep eind jaren zeventig op zijn laatste benen. Er was een vacuüm in de popmuziek en clubs zochten een nieuw geluid om dat gat te vullen. In het überhippe Blitz in Londen introduceerde dj Rusty Egan zijn laatste aanwinsten. Niet alleen soul- en disco-, maar ook de krautrockplaten die hij in Duitsland op de kop had getikt. Mateloos populair waren ze. Tel daarbij op dat synthesizers in 1978 compacter en goedkoper waren geworden en het instrument van de toekomst deed definitief en massaal zijn intrede in de popcultuur.

Hele volkstammen zweerden bij de synthesizer en niets anders: Depeche Mode, Orchestral Manoeuvres in the Dark, Human League, Ultravox en Visage. Laatstgenoemde bestond uit o.a. Rusty Egan en Steve Strange, gastheer van de Blitz. Weinig nummers in de pophistorie klinken zo kraftwerkiaans als Visage's Fade to Grey: het nadrukkelijke

maar niet te opdringerige mechanische ritme van een drumcomputer, synthesizerhooks die Strange's zang onderstreepten met eigen melodielijnen, en een algeheel geluid dat zowel weemoedig als (retro)futuristisch klonk. Daniel Miller, voormalig baas van Mute Records, in 1978 opgericht om voornamelijk elektronische muziek uit te brengen, wist Kraftwerks eerste, zelf in elkaar geflanste vocoder op de kop te tikken en beschouwde het als een relikwie met dezelfde status als een gitaar van Jimi Hendrix.

Het summum van Kraftwerknavolging moet Gary Numan zijn geweest. Met een bleek gelaat alsof hij alleen het tl-licht in de studio zag en zijn pikzwarte haar in een strenge scheiding, leek Numan de reageerbuisbaby van Kraftwerk-oprichters Florian Schneider en Ralf Hütter. Met diezelfde fascinatie voor de troostende verlokkingen van glimmende techniek. Zoals Numan zelf zingt in Cars: 'Here in my car I feel safest of all. I can lock all my doors. It's the only way to live. In Cars.' En eigenlijk had Numans Are Friends Electric de titel van een Kraftwerk-nummer moeten zijn.

'Dance like a robot from 1984' - hiphop/electro

Het geldt als mijlpaal in de Amerikaanse hiphop, maar is eigenlijk zo Duits als maar kan: Planet Rock van Afrika Bambaata en Soul Sonic Force. Het nummer dat de New Yorkse dj in 1982 uitbracht, leunt zwaar op de melodielijn van Kraftwerks Trance Europe Express en het ritme van een Roland 808-drumcomputer. Men voege wat raps toe en voilà.

Op zijn beurt stond Planet Rock weer model voor de vroege jarentachtighiphop, waarin veel gebruik werd gemaakt van elektronisch opgewekte klanken en die zo herkenbare 808. Breakdancers in de jaren tachtig dansten op niets anders. In de hiphopfilm Breakin' (1983) is te zien

hoe een b-boy moonwakt op de Urtext: Kraftwerks Tour de France. Zo werd die Duitse elektronische onderkoeldheid basismateriaal voor zwarte en latino kids in New York, die er de dansbaarheid van onderkenden. Logisch. Dansen als een robot kon natuurlijk het best op muziek ván robots. Die vroege vorm van hiphop evolueerde tot een genre waarin de vocalen meestal het onderspit delfden: electro. Zang, als die al te horen was, klonk door een vocoder of was op een andere manier elektronisch vervormd. In electro, dat begin jaren tachtig zijn hoogtepunt beleefde, zijn de in elkaar grijpende beats dominant. Drumcomputers, scratches en toetsen bezorgden de luisteraar een ritmisch ritje op een kermis van sonische special effects. Breakdancers kregen elektrische schokken en samples riepen associaties op met staccato laserschoten.

Freeez had een wereldhit met I.O.U., geproduceerd door de New Yorkse Arthur Baker, die voor het hiphoplabe Tommy Boy Records werkte en ook Afrika Bambaata's Planet Rock had geproduceerd, en zelfs jazzicoon Herbie Hancock werd aangestoken door het electrovirus: Rockit uit 1983 werd zijn grootste hit.

'Eins zwei drei vier fünf sechs sieben acht' - techno

Trek die dansbaarheid nog een stukje door en Düsseldorf wordt Detroit, de geboorteplaats van techno. De afstand van onthechte Duitsers achter hun muziekmachines naar de bezwete dansvloeren in een Amerikaanse postindustriële stad is kleiner dan het lijkt. Kraftwerk-oprichter Hütter zei het al in een interview met The New York Times in 2009. 'Industriële ritmes inspireren me. Het zit in de aard van machines. Machines zijn funky.'

Het was dat ultrastrakke van drummachines en sequencers dat dj-producer Juan Atkins, een van Detroit's technopioniers, zo aantrok

aan de band. Voordat Atkins The Robots (1978) van de band had gehoord, speelde hij alles nog zelf in en streefde een vloeiend en soepel geluid na. Daarna wilde hij al zijn muziek dezelfde robotische strengheid meegeven en verdiepte zich in het gebruik van sequencers.

Na een trip naar Chicago om de bloeiende housescene op te snuiven die daar als natuurlijke voortzetting van disco voet aan de grond had gekregen, besloot het drietal een synthese te vormen van de nieuwe dansmuziek en mechanische klanken à la Kraftwerk. Derrick May beschreef Detroit techno ooit als 'George Clinton en Kraftwerk die vastzitten in een lift met alleen een sequencer om hen gezelschap te houden.' Funk van de toekomst.

Het paste bij Detroit, een stad met een industriële achtergrond, en het paste bij May, Atkins en Saunderson; drie zwarte middleclass-kids uit Detroit's buitenwijken, voor wie Europese cultuur ook een statussymbool was om zich mee te onderscheiden.

In 1988 explodeerde techno wereldwijd en Kraftwerks Computer World werd onder early adapters een heilige tekst. Als je het album nu beluistert, en je daarbij voorstelt dat de bas iets steviger is, de hihats sissen, en met een wat nadrukkelijker four on the floor-vierkwartsmaat en een hoger tempo, is er de meest enerverende dansmuziek in te herkennen. Carl Craig, een andere Detroit-producer, zei het al: 'Zwarte mensen kunnen zich met Kraftwerk identificeren omdat het net als James Brown is. Het heeft diezelfde almaar aanhoudende groove.'

'Are we not men?' uniforme robotesthetiek

En dan is er nog dat visuele aspect van Kraftwerk dat bijdraagt aan hun reputatie als Musikroboter: het raadselachtige, afstandelijke imago van een band die geheel wars is van persoonlijkheidscultus. De Kraftwerkers gaan bij live

optredens identiek gekleed achter dezelfde consoles en op de leden gelijkende robots werden ingezet voor toegiften en fotoshoots. Zo werd het de eerste popband die enige anonimiteit door uniformiteit nastreefde. Met succes. Toen Ralf Hütter in 2013 Tate Modern in London een oriëntatiebezoekje bracht voor de reeks concerten die nu ook in Amsterdam plaatsvindt, werd hij door niemand herkend.

Het idee komt niet uit het niets. In 1970 kregen Schneider en Hütter inspiratie voor hun imago, toen ze in de Düsseldorfer Kunsthalle voor het eerst het Britse kunstenaarsduo Gilbert en George zagen; immer eender gekleed in jasje-dasje.

Dat anonieme vond een haast natuurlijk vervolg in de al dan niet bewust nagestreefde gezichtloosheid van veel dance-dj's na Kraftwerk. Maar ook buiten dance: de Amerikaanse elektronische rockband Devo, altijd precies hetzelfde uitgedost en met piramidebloempotten als hoofddeksels, noemden zichzelf gekscherend 'Kraftwerk met een bekken'; om ook het meer fysieke, rockachtige karakter van de Amerikaanse band te benadrukken.

Daft Punk, als dance-act sowieso schatplichtig aan de Duitsers, vervolmaakte nog recentelijk de zorgvuldige opgebouwde anonieme robotesthetiek door zichzelf bij alle publieke optredens consequent als robots uit te dossen en een rookgordijn op te trekken rond hun identiteit. Die façade werkte zo goed, dat vorig jaar een internetgrap kon worden uitgehaald waarin werd beweerd dat achter de beroemde maskers twee van de Kraftwerk-robots schuilgingen, die al vanaf begin jaren negentig een solocarrière hadden geambieerd.

Kraftwerk treedt vanaf vanavond t/m 23/1 op in Paradiso (Amsterdam) met The Catalogue 12345678 in 3-D. Alle shows zijn uitverkocht, behalve die waarin Techno Pop (21/1) wordt uitgevoerd.